

Τι είναι ένας πατέρας;
Qu'est-ce qu'un père?
What is a father?

15. 05. 2021

1η Διαδικτυακή Ημερίδα
1ère Journée en Ligne
1st Online Day-meeting

των Φόρουμ της Πολύγλωσσης Ζώνης ΔΦ-ΣΨΦΛΠ
de la Zone Plurilingue de l' IF-EPFCL
of the Forums of the Multilingual Zone IF-EPFCL

Prélude Forum Polskie Pola Lacanowskiego

Pytanie „Kim jest ojciec?”, zaproponowane przez Forum Ateńskie jako temat pierwszego Dnia Obszaru Wielojęzycznego, stanowi ambitne wyzwanie. Przede wszystkim z powodu samego zakresu tematu i wielu zmian w nauczaniu Lacana na temat funkcji ojca. Pytanie, czy czytamy je podobnie, szczególnie, że w Obszarze Wielojęzycznym reprezentujemy siedem forów lacanowskich z pięciu krajów (Grecji, Libanu, Polski, Rumunii i Turcji), gdzie nauczanie to wydaje się być najmniej dostępne w języku ojczystym i najmniej rozpowszechnione wśród specjalistów zainteresowanych życiem psychicznym podmiotów, w porównaniu z innymi obszarami współpracy IF-EPFCL.

Biorąc pod uwagę to oraz fakt, że prawdopodobnie będzie to spotkanie forów lacanowskich z przedstawicielami różnych nurtów psychologii, psychiatrii i psychoanalizy, postanowiłam opisać to, co u Lacana w kwestii funkcji ojcowskiej znajduje się na antypodach wobec wszelkich innych podejść.

W 1963 r. Lacan zaproponował powiązanie z ojcem funkcji Imienia własnego¹, a począwszy od 1974 r. kontynuował swoją refleksję na temat funkcji nominacji². To podejście odłącza funkcję Imienia-Ojca, a więc ojca jako nadającego imię, od ojca realnego. Odróżniając ją, Lacan podkreśla jej wagę. Dlaczego? Wydaje się, że po pierwsze dlatego, że funkcja nadawania imienia pozwala podmiotowi na powiązanie jego rozkoszy (z fr. jouissance) z jego pragnieniem w oparciu o mowę, co jest istotne, bowiem brak tego powiązania skutkuje zamieszaniem w życiu podmiotu. Celem tej funkcji nie jest zatem wpisanie podmiotu w normę społeczną (ani prowadzenie go w kierunku utożsamienia się z płcią biologiczną), ponieważ według Lacana to nie to pozwoli mu na opuszczenie pozycji kogoś Bez Imienia, jak nazywa neurotyka³. Pomimo nazwiska podmiot nie ma bowiem imienia, które byłoby jego własne. Dzięki funkcji nominowania, chodzi raczej o to - i to jest druga odpowiedź - by powstał podmiot, który może uzyskać dostęp do wyrafinowanej szczególności. Rozwijam tę kwestię dalej.

W zapowiedzi i pierwszym preludium podsumowano już główne elementy i zmiany w myśli Lacana odnośnie funkcji ojcowskiej, co pozwala mi nawiązać do znaczącego Imię-Ojca. Jest to znaczący zdeterminowany symbolicznie, którego brak był dla Lacana przyczyną psychozy⁴. Jednak od samego początku Lacan twierdził, że obecność tego znaczącego doskonale współistnieje z realną nieobecnością ojca rodziny⁵.

Również funkcja nadawania imienia nie musi w sposób konieczny przechodzić przez pośrednictwo ojca realnego. Jednak w przeciwieństwie do znaczącego Imię-Ojca to, że ojciec nazywa dosięga realnego. Ta funkcja wypowiedzenia (z fr. dire) ma status wydarzenia, a więc czegoś, co miało lub nie miało miejsca. Jeśli miało miejsce, funkcja ta skutecznie wiąże ze sobą trzy konsystencje - realną, symboliczną i wyobraźniową - na sposób boromejski. Skutkiem tego jest podmiot realny, który nie jest już jedynie zakładany symbolicznie w łańcuchu mowy, ale odnosi się do realnego ciała⁶. Funkcja nominacji odpowiada na potrzebę powiązania realnego ciała z psychicznością (z fr. mentalité), bez tego powiązania podmiot znajduje się pomiędzy urojeniem a autyzmem. Ta psychiczność bytów mówiących odpowiada wyobraźniowemu z RSI⁷ i miłości własnej, sprawiającej, że podmiot wielbi swoje ciało⁸. Posiadanie psychiczności oznacza istnienie węzła złożonego z dwóch wymiarów, symbolicznego, który składa się ze słów i dźwięków mowy oraz wyobraźniowego, który odnosi się do wyobrażeń ciała, ale nie dosięga realnego ciała. Stąd konieczność powiązania psychiczności z realnym, realizowana przez funkcję nadawania imienia.

Nazywanie rozpościera się od przypisania imienia pospolitego do przypisania imienia własnego, które to rozróżnienie zostało wprowadzone przez gramatyków. Imię pospolite odnosi się do wszystkich osób lub przedmiotów należących do tej samej kategorii. Ma ogólne znaczenie i obiektywną definicję, jak na przykład „ojciec”. Natomiast imię własne pozwala odróżnić jednostkę od kategorii, do której należy, stąd nie ma ono żadnej specyficznej definicji. Imię własne odnosi się do jednostki i wyłącznie do określonej jednostki. Freud dał nam tego doskonały przykład, wraz z pseudonimem Człowiek od Szczurów, mającym na celu ochronę prywatności pacjenta, jednocześnie nadał mu niepowtarzalną tożsamość. Ten przykład pokazuje jak symptom przełożył się na Imię własne, rodzaj osobistego podpisu, jak u artystów.

Ale skąd ta kwestia posiadania imienia własnego? W świetle nauczania Lacana wynika ona ze złożoności konstituowania się podmiotu i jego dwóch operacji. Aby podmiot istniał w realnym, nie wystarczy mu przyjść na świat z realnym swojego ciała; potrzebuje on jeszcze przyczyny, ponieważ nie jest swoją własną przyczyną. Ta przyczyna to efekt języka; to znaczący mistrzowski, który go przepoławia. Operacja alienacji wprowadza podstawową zależność podmiotu od języka, co pozwala mu nadać sobie sens. Jednocześnie jednak reprezentacja przez znaczący sprawia, że podmiot znika, ponieważ znaczący wytwarzając sens, przyćmiewa podmiot. Zabijający wpływ alienacji wynika z tego, że nadając sens, znaczący pozbawia podmiot bezsensu⁹, stąd potrzeba interpretacji jako dwuznacznej, by wprowadzić ruch, który go ożywi. Znaczący mistrzowski jest agensem funkcji nieświadomego; kiedy podmiot ma znaczący mistrzowski, możemy założyć jego istnienie jako podmiotu. Ze względu na strukturę języka podmiot może być reprezentowany tylko przez znaczący dla innego znaczącego, pojawia się on więc jedynie w zaćmieniu między dwoma znaczącymi. Nadal w poszukiwaniu swej istoty, w ramach operacji separacji, drugiej w ustanawianiu przyczyny podmiotu, znajduje on swoją równowagę z tym, kim jest jako podmiot nieświadomego w pragnieniu Innego. Otóż podstawia się on pod obiekt domagania się Innego - oralnego, analnego, skopicznego i przywoławczego - stanowiący substancję epizodyczną obiektu a, obiektu bez możliwej reprezentacji. Koniec analizy to między innymi koniec ustanawiania tej równowagi, otwierający podmiot na pustkę.

Imię własne odnosi się do faktu, że podmiotowi trudno jest się określić poprzez swoje znaczące. Dlatego imię to pojawia się tam, gdzie podmiot staje naprzeciw nieredukowalnej i nieskończonej dziury, nazwanej nieświadomym. Przez całe życie podmiotu tę dziurę zakrywają identyfikacje wynikające z jego więzi z kilkoma ważnymi Innymi. Identyfikacje te ułatwiają mu życie aż do momentu, gdy zaczną wywoływać jego niemoc. Doświadczenie psychoanalizy pozbawia podmiot tych identyfikacji pod warunkiem, że jest on gotów stawić temu czoła, bo nie wszystkie podmioty są. Imię własne jest tym, co próbuje zaradzić tej niemocy wynikającej z identyfikacji. To Imię własne, w przeciwieństwie do nazwiska rodzowego, nie ma homonimu

¹Lacan, J., Séminaire Les Noms du Père qui consiste d'une leçon de 20 novembre 1963, Version AFI.

²Lacan, J., Séminaire R.S.I., Livre XXII, 1974-1975, Version AFI, leçon de 15 avril 1975 et 13 mai 1975.

³Lacan, J., Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'inconscient freudien, Écrits, Paris ; Seuil, 1966, p. 826.

⁴Lacan, J., Séminaire L'insu que sait de l'une bévue s'aile à mourre. Livre XXIV, 1976-1977, Version Staferla, leçon de 11 janvier 1977.

⁵ Lacan, J., Question préliminaire à tout traitement de la psychose (1957/58) , Écrits, Chapitre IV : Du côté de Schreber, Paris: Éd. Du Seuil, 1966, p. 557.

⁶ Soler, C., Lacan, l'inconscient reinvente, PUF, 2009, p. 13.

⁷ Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon du 11 mars 1975.

⁸ Lacan, J., Séminaire Sinthome, 1975 - 1976, Version de l'Association Freudienne, leçon du 13 janvier 1976.

⁹Lacan, J., Position de l'inconscient, Les Ecris, Seuil, 1996, pp. 835, 840-841, 844, 848-849.

Prélude Forum Polskie Pola Lacanowskiego

Ale skąd pochodzi „Ojciec jako Imię”? Według Lacana bywa on chwilami „wypluwany” przez dziurę nieświadomego, „mającą raczej zwyczaj połykania”¹⁰ W ten sposób nazywane jest wszystko to, co nie przechodzi przez znaczące, a więc realne, w tym obiekt. „Ojciec godny swego imienia”, poprzez wypowiedzenie nadające imiona (z fr. *dire de nomination*) swoim obiektom - takim jak jego dzieci oraz jego kobieta-symptom - wprowadza je w historię pokoleń i w rejestr pragnienia, które nie będąc anonimowym wykracza poza reprodukcję ciała¹¹. W ten sposób jego wypowiedzenie nadające imię wiąże realne z symbolicznym i z wyobraźniowym, wiąże zatem mówienie, w którym podmiot jest reprezentowany, z realnym rozkoszowaniem się, które odnosi się do jego ciała. Imiona, które odpowiadają na ten brak predykatu w realnym dla podmiotu, to Imiona Ojca, które mogą się obejść bez ojca realnego.

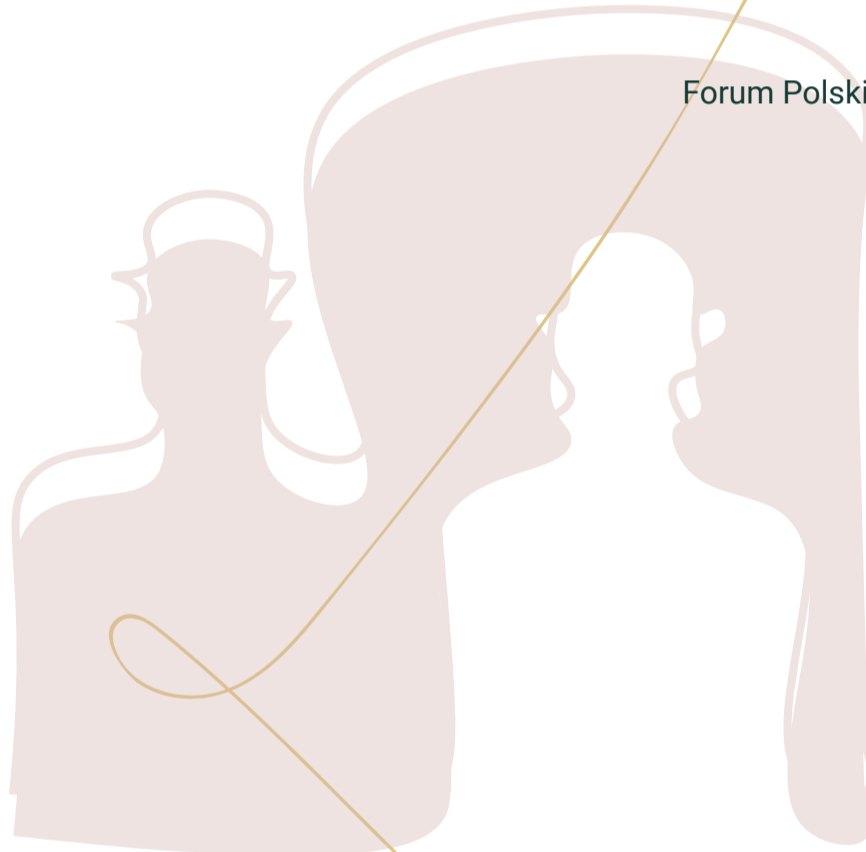
To zawiązanie zachodzące przy nadawaniu imienia musi jednak zostać poświadczone. Miało to miejsce także w przypadku samo-nazwania się Artysta przez Joyce'a¹², który skądinąd nie miał ojca działającego w funkcji nadawania imienia. Zatwierdzenie przez innych (czytelników) włączyło ten podmiot z jego imieniem własnym w więź społeczną.

Ostatecznie Lacan odwraca sprawę i oświadcza, że akt nadawania Imienia jest sam w sobie ojcem¹³. Tak więc wszystko to, co nadaje Imię własne w powiązaniu z nieświadomym nazywa się „ojciec”. Teza ta podporządkowuje ojców realnych bardziej ogólnej funkcji nadawania imienia, stąd Imiona Ojca w liczbie mnogiej. Co więcej, odniesienie do miana Imię-Ojca wydaje się podkreślać konieczność wyprodukowania imienia rozkoszy, z którą podmiot się identyfikuje¹⁴.

To Imię-Ojca, które według Lacana może być ujęte „jak w węzle boromejskim, [w] liczbie nieskończonej”¹⁵ - nie jest samo w sobie Imieniem własnym, tylko funkcją nieświadomego. Zatem „ojciec-symptom”¹⁶ ma Imię własne, ale nie ma funkcji. Z kolei Imiona Ojca nie są określone płciowo, ponieważ nie ma stosunku pomiędzy płciami, a nasza rozkosz opiera się na obiektach nadwyżki rozkoszy. Doświadczenie kliniczne zaczerpnięte z psychoanalizy i nie tylko (Joyce) doprowadziło Lacana do wniosku, że funkcja Imię-Ojca jest przypadkowa, a więc niemożliwa do zaprogramowania przez konkretne zalecenia skierowane do rodziców i - w szczególności - ojców. Jest ona także rozłączna z kwestią statusu rodziny (życie małżeńskie, związek partnerski czy konkubinaty), płci oraz reprodukcji. Ta perspektywa pozwala nam nie przywiązywać się do heteronormatywności, ani w odniesieniu do seksualności, ani w odniesieniu do figury ojcowskiej¹⁷.

Wprowadza ona co najmniej jedno pytanie do naszej debaty: co to zmienia w naszej praktyce psychoanalizy, np. w interpretacji?

Anna Wojakowska-Skiba,
Forum Polskie Pola Lacanowskiego, Członkini Szkoły EPFCL-France

¹⁰Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon de 15 avril 1975.

¹¹Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon du 17 décembre 1974, p. 65-66.

¹²Który znajduje się w tytule jego książki z 1916 r., *A Portrait of the Artist as a Young Man* (Sinthome, wykład z 18 listopada 1975, 13 stycznia 1976 i 11 maja 1976).

¹³Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon de 11 mars 1975.

¹⁴Izcovich, L. *Du Nom-du-Père au père qui nomme*, Champ lacanien, vol. 3, no. 1, 2006, pp. 23-31.

¹⁵Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon de 15 avril 1975.

¹⁶Lacan, J., Séminaire R.S.I., op. cit., leçon de 21 janvier 1975 r.

¹⁷Soler, C., *Nomination et contingence*, Champ lacanien, vol. 3, no. 1, 2006, pp. 13-19.

οργανωτική επιτροπή/ commission d'organization /organisational commission

Bratis Dionisios - υπεύθυνος ο.ε./responsable c.o. /responsible o.c.

Giakoumakis Georgios
Karagianni Katerina
Kommata Evangelia
Christodoulaki Anna
Dora Karadima

επιστημονική επιτροπή/ commission scientifique/ scientific commission

Moriatis Stylianos υπεύθυνος ημερίδας/responsable de la Journée/responsible of the day-meeting

Koukoumaki Maria FCL Athènes
Karagianni Katerina Forum d'Athènes
Begum Topaloglu FCL de Turquie
Cynthia Jabbour FCL du Liban
Anna Wojakowska-Skiba FCL de Pologne
Ioana Ciovarnache FCL de Roumanie

Το κόστος εγγραφής στην ημερίδα ανέρχεται στα 20 ευρώ κατ' άτομο (σύνολο Free). Αφού πραγματοποιήσετε τραπεζική μεταφορά με αιτιολογία το όνομά της κράτησης και τη φράση "**Συνδρομή για δραστηριότητα του Φόρουμ της Αθήνας**", θα επιβεβαιώσουμε την κράτησή σας και θα σας ειδοποιήσουμε μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Από το κόστος εγγραφής **εξαιρούνται εγγεγραμμένα μέλη στο Πρόγραμμα Κλινικών Εκπαιδεύσεων, καθώς και τα μέλη των FCL Athènes, Forum d'Athènes, FCL de Turquie, FCL du Liban, FCL de Pologne, FCL de Roumanie**. Σε αυτή την περίπτωση θα επιβεβαιώσουμε τα στοιχεία σας και θα σας ειδοποιήσουμε μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Les frais d'inscription à la 1 ère Journée de la zone Plurilingue de l' IF-EPFCL sont de 20 euros par personne (total Free). Après avoir effectué un virement bancaire avec l'indication le nom de votre inscription et la phrase "**Inscription à l'activité du Forum d'Athènes**", nous allons confirmer votre réservation et vous en informer par e-mail.

Les frais d'inscription **excluent les membres inscrits au programme des formations cliniques, ainsi que les membres du FCL Athènes, Forum d'Athènes, FCL de Turquie, FCL du Liban, FCL de Pologne, FCL de Roumanie**. Dans ce cas, nous allons confirmer vos données et vous en informer par e-mail.

The registration fee for the 1st conference of the Multilingual Zone of the IF-EPFCL is 20 euros per person (total Free). After completing a bank transfer indicating the reservation name and the phrase "**Registration for activity of the Forum of Athens**", we will confirm your reservation and inform you by e-mail.

The registration fee **excludes members registered in the clinical training program, as well as members of FCL Athens, Forum of Athens, FCL of Turkey, FCL of Lebanon, FCL of Poland, FCL of Romania**. In this case, we will confirm your data and notify you by email.

Τραπεζικός λογαριασμός: Φόρουμ της Αθήνας - Compte Bancaire: Forum of Athens - Bank account: Forum of Athens
GR29 0110 1100 0000 1104 8017 096

πληροφορίες/ renseignements/ information

website: www.champlacanianathenes.net

e-mail: info@champlacanianathenes.net